Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis

2026-11-11, bylos Nr. eTA-169-575/2026

Teismas: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas
Dokumentas: Nutartis
Data: 2026-11-11
Bylos Nr.: eTA-169-575/2026
Teisminio proceso Nr.: 3-64-3-01384-2024-0
Bylos rūšis: Administracinė byla

Administracinė byla Nr. eTA-169-575/2026
Teisminio proceso Nr. 3-64-3-01384-2024-0
Procesinio sprendimo kategorijos: 20.2.3.1; 20.2.3.2; 20.5.1; 37.4 (S)

LIETUVOS VYRIAUSIASIS ADMINISTRACINIS TEISMAS
N U T A R T I S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU
2026 m. lapkričio 11 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Audriaus Bakavecko, Ramūno Gadliausko ir Ričardo Piličiausko (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas),

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo pareiškėjo E. L. ir atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Lietuvos kalėjimų tarnybos, apeliacinius skundus dėl Regionų administracinio teismo 2025 m. rugsėjo 11 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo E. L. skundą atsakovams Lietuvos kalėjimų tarnybai ir Lietuvos valstybei, atstovaujamai Lietuvos kalėjimų tarnybos, dėl rašto panaikinimo, įpareigojimo atlikti veiksmus, turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo priteisimo.

Aprašomoji dalis

Teisėjų kolegija nustatė:

I.

Pirmosios instancijos teismas 2024 m. spalio 25 d. nutartimi priėmė nagrinėti šiuos pareiškėjo E. L. (toliau – ir pareiškėjas) skundo reikalavimus: 1) panaikinti Lietuvos kalėjimų tarnybos (toliau – ir Tarnyba, atsakovas) 2024 m. rugsėjo 6 d. raštą Nr. 2S-4808 (toliau – ir Raštas); 2) priteisti pareiškėjui iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Tarnybos, 57 000 Eur neturtinės žalos ir 3 800 Eur turtinės žalos atlyginimo; 3) įpareigoti Lietuvos valstybę, atstovaujamą Tarnybos, pašalinti pažeidimus: 3.1. suteikti pareiškėjo kameroje laisvą, neužstatytą 3,6 kv. m gyvenamąjį plotą; 3.2. įrengti kopėtėles įlipti į lovą; 3.3. pastatyti kameroje spinteles asmeniniams daiktams laikyti; 3.4. kamerose įrengti „Kompakt“ tualetus; 3.5. įrengti ventiliacines sistemas taip, kad kanalizacijos kvapas (nuodingos dujos) nepatektų į kamerą ir į pasivaikščioti lauke skirtą erdvę; 3.6. kamerose įrengti leistiną triukšmo lygį neviršijančią ventiliacijos sistemą; 3.7. užtikrinti 1 val. buvimą gryname ore; 3.8. kamerose įrengti sandarius langus; 3.9. dienos metu kamerose užtikrinti dienos (saulės) šviesą; 3.10. užtikrinti pareiškėjo užimtumą 5 val. per dieną; 3.11. suteikti pareiškėjui sąlygas (fiziškai ir (ar) nuotoliniu būdu) mokytis, studijuoti norimas specialybes; 3.12. užtikrinti tinkamas ir prieinamas stomatologo ir psichologo sveikatos priežiūros paslaugas; 3.13. įrengti kameroje virtuvę ir pastatyti šaldytuvą.

Pareiškėjas nurodė, kad nuo 2023 m. kovo 27 d. atlieka laisvės atėmimo bausmę Šiaulių kalėjime, kuriame jam neužtikrinamos tinkamos kalinimo sąlygos. Dėl šių sąlygų ir jų padarytos žalos pareiškėjas kreipėsi į administraciją, tačiau ginčijamu Raštu jo prašymai nepagrįstai atmesti. Pareiškėjo vertinimu, valstybė privalo užtikrinti saugią, higienišką ir žmogaus orumo nežeminančią aplinką, o finansinių bei žmogiškųjų išteklių trūkumas, senas pastatas ir planuojama naujo kalėjimo statyba neatleidžia nuo šios pareigos. Pareiškėjas pabrėžė, kad bausmės vykdymu turi būti siekiama ir nuteistojo resocializacijos, sudarant galimybes mokytis, būti užimtam bei gauti reikalingą pagalbą.

Pareiškėjas teigė, kad kamerose jam neužtikrinamas ne mažesnis kaip 3,6 kv. m laisvas, baldais ir įrenginiais neužstatytas plotas. Iš bendro kameros ploto turi būti atimamas lovų, stalo, sanitarinių įrenginių ir kitų daiktų užimamas plotas, o likęs plotas dalijamas iš kameroje laikomų asmenų skaičiaus. Pareiškėjas rėmėsi Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – ir EŽTT) praktika dėl asmeninės erdvės bei realios galimybės judėti kameroje ir nesutiko, kad baldų užimamo ploto apskaičiavimas neįmanomas dėl specialios metodikos nebuvimo.

Pareiškėjas pažymėjo, kad prie dviaukščių lovų nėra kopėtėlių, todėl į maždaug 1,8 m aukštyje esantį gultą tenka lipti dedant kojas ant stalo ar kito asmens patalynės, o išlipant kyla pavojus susižaloti. Pareiškėjo vertinimu, pareiga užtikrinti saugų naudojimąsi lova egzistuoja ir nesant atskiros nuostatos dėl kopėtėlių. Pareiškėjas taip pat nurodė, kad vietoj asmeninių daiktų spintelių išduodamos plastikinės dėžės, kuriose kartu laikomi batai, švarūs ir nešvarūs drabužiai, higienos priemonės bei kiti daiktai. Tokią tvarką pareiškėjas laikė nehigieniška ir žeminančia orumą.

Pareiškėjas teigė, kad kamerose įrengti tupimi „Genuja“ tipo klozetai ir seni vamzdynai lemia nuolat sklindantį kanalizacijos kvapą. Tualetas yra arti valgymo vietos, o nedidelėje kameroje pareiškėjas praleidžia apie 23 val. per parą. Pareiškėjo nuomone, gyvenamojoje ir miegamojoje patalpoje būtina įrengti „Kompakt“ tipo sėdimą klozetą bei užtikrinti veiksmingą kvapų šalinimą. Kanalizacijos dujas pareiškėjas laikė pavojingomis sveikatai ir nesutiko, kad tupimo klozeto įrengimas patvirtina tinkamas sanitarines sąlygas.

Pareiškėjas nurodė, kad nuo ankstaus ryto iki vėlaus vakaro veikianti ventiliacija skleidžia nuolatinį įkyrų ūžimą, neleidžia pailsėti ir neigiamai veikia jo savijautą. Pareiškėjas prašė užtikrinti visą parą veikiančią, leistino triukšmo lygio neviršijančią sistemą. Taip pat pareiškėjas pažymėjo, kad ant pastato stogo įrengtų pasivaikščiojimo kiemelių aplinkoje išvesti kanalizacijos alsuokliai, iš kurių sklinda nemalonus kvapas. Todėl vienos valandos buvimas lauke, pareiškėjo vertinimu, neatitinka teisės pasivaikščioti gryname ore. Pareiškėjas manė, kad pasivaikščiojimus galima organizuoti kalėjimo kieme ant žemės.

Pareiškėjas teigė, kad seni mediniai langai nesandarūs, žiemą kamerose šalta, o vasarą išėmus langus į patalpas patenka lietus ir drėgmė. Pareiškėjas nesutiko, kad pastato kultūros paveldo statusas užkerta kelią pakeisti langus tokio pat dydžio ir išvaizdos sandariais langais. Pareiškėjas taip pat skundėsi mažais langais, dvigubomis grotomis ir vielos tinklu, dėl kurių trūksta natūralios šviesos bei nėra galimybės žiūrėti į lauką. Pareiškėjo teigimu, dėl nuolatinės prieblandos ir dirbtinio apšvietimo pablogėjo jo regėjimas. Reikalavimą užtikrinti natūralios dienos šviesos patekimą pareiškėjas laikė savarankišku, kurio nepakeičia dirbtinės apšvietos normos laikymasis.

Pareiškėjas nurodė, kad faktiškai organizuojama tik maždaug dvi valandos užimtumo per savaitę, o kai kuriomis savaitėmis jo visai nėra, nors turėtų būti užtikrinamas penkių valandų užimtumas per dieną. Pareiškėjas teigė norintis mokytis autoelektriko specialybės, užsienio kalbų ar kitų dalykų, tačiau siūloma tik apdailininko profesija, kurios mokymo grupė ilgą laiką nesudaroma. Pareiškėjas prašė sudaryti realias galimybes rinktis ir mokytis, įskaitant nuotolinį mokymąsi. Pareiškėjo nuomone, mokslas padėtų pasirengti darbui po bausmės atlikimo, užtikrintų užimtumą ir leistų gauti našlaičio išmokas, kurias gaudavo įgydamas vidurinį išsilavinimą.

Pareiškėjas pažymėjo, kad į jo prašymą suteikti psichologo pagalbą tinkamai nereaguojama, nors dėl kalinimo sąlygų ir ilgos, iki 2032 m. trunkančios bausmės jam reikalinga nuolatinė profesionali pagalba. Pareiškėjas

abejojo, ar iš tiesų organizuojami konkursai specialistams pritraukti, ir teigė, kad savanorių ar nevyriausybinių organizacijų veikla nepakeičia psichologo paslaugų. Pareiškėjas taip pat nurodė, kad kalėjime nėra nuolat dirbančio odontologo, dėl pagalbos reikia pateikti prašymą, laukti jo patvirtinimo ir konvojavimo, todėl net skaudant dantį pagalba suteikiama tik po savaitės ar vėliau. Pareiškėjo teigimu, daugiau nei metus nulūžęs dantis tinkamai negydomas, trupa, kyla jo netekimo grėsmė, nevykdoma profilaktinė patikra.

Pareiškėjas teigė, kad, leidžiant apsipirkti tik kartą per savaitę ir nesuteikiant šaldytuvo, maistas kameroje sugenda ir turi būti išmetamas. Virtuvėlę bei šaldytuvą jis laikė būtinomis tinkamų laikymo sąlygų priemonėmis. Dėl sugedusio maisto pareiškėjas nurodė patyręs 3 800 Eur turtinę žalą, tačiau pažymėjo negalintis pateikti pirkimo kvitų ar sąskaitų. Pareiškėjas taip pat skundėsi nepakankamomis sąlygomis konfidencialiai susitikti su gynėju: dėl vienintelės susitikimų patalpos tenka laukti, o susitikimai organizuojami ir kitose, tam nepritaikytose vietose.

Pareiškėjas nurodė, kad nurodytos netinkamos kalinimo sąlygos jam sukėlė dvasinių išgyvenimų, pažeminimą, nepatogumų, miego sutrikimų, dirglumą, baimę, sumažino pasitikėjimą savimi ir bendravimo galimybes, t. y. sukėlė neturtinę žalą, kurią jis įvertino 57 000 Eur suma.

Atsakovas ir Lietuvos valstybės atstovas Tarnyba atsiliepime į pareiškėjo skundą prašė jį atmesti.

Atsakovas nurodė, kad pareiškėjui visą ginčo laikotarpį buvo užtikrinta ne mažesnė kaip 3,6 kv. m gyvenamojo ploto norma, taikoma uždaro tipo sąlygomis bausmę atliekantiems asmenims. Remiantis 2024 m. spalio 31 d. pažyma, net visiškai užpildžius kameras vienam asmeniui tekdavo nuo 3,786 kv. m iki 8,315 kv. m kameros ploto. Atsakovas pažymėjo, kad nacionaliniai teisės aktai nereikalauja iš bendro kameros ploto atimti baldų ar sanitarinio mazgo užimamo ploto, o pareiškėjo minimas 5 kv. m standartas ginčo laikotarpiui netaikytinas.

Atsakovas paaiškino, kad kamerų įrengimas ir inventorius atitinka taikomas normas, kuriose nenumatyta pareiga prie dviaukščių lovų įrengti kopėtėles, taip pat kamerose įrengti šaldytuvus ar virtuvės įrangą. Daiktams ir maistui laikyti įrengtos lentynos, kurių sekcijų skaičius viršija nustatytus reikalavimus, o kiekvienam atvykusiam asmeniui išduodama saugi 40 litrų talpos universali plastikinė dėžė, kuria leidžiama naudotis visą buvimo įstaigoje laiką.

Atsakovas nurodė, kad teisės aktai leidžia įrengti ir tupimus klozetus, o sanitariniai mazgai nuo kamerų gyvenamosios dalies atskirti. Patalpos vėdinamos per langus, prie natūralių ventiliacijos kanalų prijungti ištraukiamieji ventiliatoriai, pagerinantys oro apykaitą ir kvapų šalinimą. Atsakovo vertinimu, pakankamas kamerų plotas, neviršytas jose laikomų asmenų skaičius bei vėdinimas neleido kvapams užsistovėti. Tarnyba pateikė kamerų nuotraukas ir Nacionalinio visuomenės sveikatos centro (toliau – ir NVSC) patikrinimų aktus, teigė, kad apšvietos, temperatūros bei drėgmės rodikliai atitiko higienos reikalavimus, o remontas atliekamas pagal planą, atsižvelgiant į turimus išteklius.

Atsakovas pažymėjo, kad ant stogo įrengtas 21 pasivaikščiojimo kiemelis, kurių viršus atviras. Kiemelių grindyse yra lietaus vandens nuvedimo trapai, o kanalizacijos alsuokliai išvesti virš stebėjimo tako. Atsakovas neatmetė galimybės, kad vėjas gali atnešti kanalizacijos kvapą, tačiau nurodė neturintis objektyvios galimybės visiškai užkirsti kelią kvapų sklidimui atviroje atmosferoje. Atsakovas taip pat paaiškino, kad susitikimams su gynėjais skirtos dvi patalpos, kurių plotai yra 16,64 kv. m ir 37,44 kv. m, o teisės aktai nenustato jų minimalaus skaičiaus ar ploto.

Atsakovas teigė, kad profesinio mokymo organizavimą apsunkina 1911 m. statyto, kultūros paveldo saugomo kamerinio tipo pastato infrastruktūra, mokymosi patalpų ir dirbtuvių stoka. Su Šiaulių technologijų mokymo centru bendraujama siekiant sudaryti mokymo sutartį, o 2024 m. liepą aptarus galimybes pasiūlyta mokyti apdailininko profesijos, praktikai naudojant esamas patalpas. Tokių mokymų pageidavo apie 50 nuteistųjų. Atsakovas nurodė, kad mokymo pradžia priklauso ir nuo centro nuostatų, licencijų bei kitų organizacinių

klausimų sprendimo, o nuotoliniu būdu tinkamų profesijų centras pasiūlyti negalėjo. Ateityje neatmesta galimybė plėsti specialybių pasirinkimą.

Atsakovas nesutiko, kad pareiškėjas neturėjo užimtumo ar psichologinės pagalbos. Tarnyba pateikė pareiškėjo dalyvavimo sporto, kūrybos, švietimo, religiniuose ir kituose renginiuose duomenis, nurodė, kad 2023 m. balandžio 3 d. pareiškėjas kviestas pokalbiui dėl resocializacijos plano, o 2024 m. liepos 29 d. – individualiai konsultacijai pagal jo prašymą. Pareiškėjas taip pat dalyvavo dviejų dalių psichologiniuose mokymuose „(NE) AŠ“ ir visuose dvylikoje dailės terapijos programos „R.A.K.T.A.S.“ užsiėmimų.

Atsakovas paaiškino, kad, nors nuo 2021 m. rugpjūčio 30 d. Šiaulių kalėjime odontologas nedirba, odontologinės paslaugos organizuojamos specializuotame Tarnybos sveikatos priežiūros padalinyje. Planinėms konsultacijoms registruojama iš anksto ir konvojuojama nustatytu laiku, o esant ūmiam skausmui suteikiama būtinoji pagalba bei organizuojama skubi konsultacija. Atsakovas pabrėžė, kad pareiškėjas nepateikė medicininių dokumentų ar kitų duomenų, patvirtinančių jo nurodomus neigiamus padarinius sveikatai.

Atsakovas vertino, kad Raštas priimtas ištyrus reikšmingas aplinkybes, pagrįstas objektyviais duomenimis bei teisės normomis, jame aiškiai nurodytos atsisakymo tenkinti prašymus priežastys ir apskundimo tvarka. Raštas yra informacinio pobūdžio: juo paaiškintos teisės aktų nuostatos ir įvertinti administracijos veiksmai, tačiau pareiškėjui nenustatyta konkrečių teisių ar pareigų, todėl Raštas nesukelia savarankiškų teisinių padarinių ir negali būti savarankiškas administracinės bylos nagrinėjimo dalykas.

Atsakovas pažymėjo, kad žalai atlyginti būtina nustatyti neteisėtus veiksmus, žalos faktą ir priežastinį ryšį. Atsakovo vertinimu, pareiškėjo paaiškinimai apie neigiamus išgyvenimus yra abstraktūs, reikalaujamos sumos nepagrįstos, o įprasti laisvės atėmimui būdingi suvaržymai savaime nepatvirtina neturtinės žalos. Atsakovas teigė, kad nėra pagrindo konstatuoti tokio intensyvumo neteisėtų veiksmų, kurie prilygtų Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – ir Konvencija) 3 straipsniu draudžiamam elgesiui, o galimo pažeidimo pripažinimas būtų pakankamas pareiškėjo teisių gynimas.

II.

Regionų administracinis teismas 2025 m. rugsėjo 11 d. sprendimu iš dalies tenkino pareiškėjo skundą – priteisė pareiškėjui iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Tarnybos, 400 Eur neturtinės žalos atlyginimo dėl pareiškėjo neaprūpinimo spintele asmeniniams daiktams susidėti ir kamerose Nr. 5 ir Nr. 96 iš sanitarinių mazgų sklidusio nemalonaus kvapo. Kitą skundo dalį teismas atmetė.

Teismas nustatė, kad Raštu atsakyta į pareiškėjo 2024 m. rugpjūčio 7 d. skundą dėl kalinimo sąlygų ir 2024 m. rugsėjo 3 d. skundą dėl negauto atsakymo. Teismas vertino, kad Tarnyba rėmėsi pagal skundą surinkta dokumentine medžiaga, Turto valdymo, Resocializacijos ir sveikatos priežiūros padalinių pateikta informacija, išdėstė taikytiną reglamentavimą bei atsisakymo tenkinti prašymus priežastis. Dėl to teismas Raštą pripažino atitinkančiu Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 10 straipsnio 5 dalies reikalavimus. Teismo vertinimu, pareiškėjo nesutikimas su atsakymu savaime nesudaro pagrindo jį panaikinti, o nepanaikinus Rašto nėra pagrindo tenkinti ir išvestinių reikalavimų dėl įpareigojimo atlikti veiksmus (pašalinti pažeidimus).

Teismas nurodė, kad reikalavimai atlyginti žalą yra savarankiški ir gali būti nagrinėjami nepanaikinus Rašto. Teismas vertino kalinimo sąlygas nuo 2023 m. kovo 27 d. iki 2024 m. spalio 18 d. (toliau – ir ginčo laikotarpis), kai pateiktas paskutinis patikslintas skundas, ir rėmėsi Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – ir CK) 6.271 straipsnyje nustatytomis valstybės atsakomybės sąlygomis: neteisėtais veiksmais ar neveikimu, žala bei priežastiniu ryšiu.

Teismas pripažino, kad minimali 3,6 kv. m gyvenamojo ploto norma pareiškėjui buvo užtikrinta. Remdamasis

Tarnybos 2024 m. spalio 31 d. pateikta pažyma, teismas nustatė, kad net esant visiškai užpildytoms kameroms vienam asmeniui tekdavo nuo 3,786 kv. m iki 8,315 kv. m. Teismas laikėsi pozicijos, kad pagal nacionalinį teisinį reglamentavimą iš bendro ploto neatimamas baldų, įrenginių ir sanitarinio mazgo plotas. Pareiškėjas Tarnybos pažymos duomenų kitais įrodymais nepaneigė, o jo nesutikimas buvo susijęs iš esmės su skaičiavimo būdu.

Teismas atmetė pareiškėjo argumentus dėl kopėtėlių prie dviaukščių lovų nebuvimo. Teismas pažymėjo, kad Pataisos įstaigų (tardymo izoliatorių) įrengimo ir eksploatavimo taisyklės, patvirtintos Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2020 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-389 (toliau – ir Įrengimo ir eksploatavimo taisyklės), bei Laisvės atėmimo vietų patalpų aprūpinimo baldais ir kitu inventoriumi normos, patvirtintos Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2017 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. V-245 (toliau – ir Aprūpinimo normos), tokios pareigos nenustato. Teismas vertino, kad lovų konstrukcija standartinė ir atitinka saugumo reikalavimus, o objektyvių duomenų apie dėl naudojimosi lova patirtus sužalojimus ar sveikatos sutrikimus nepateikta.

Teismas nurodė, kad teisės aktai leidžia naudoti ir tupimus klozetus, todėl vien „Genuja“ tipo klozeto įrengimas nėra pažeidimas. Ištyręs sanitarinių mazgų duomenis ir kamerų nuotraukas, teismas iš esmės pripažino jų atskyrimą nuo gyvenamosios erdvės tinkamu, tačiau nustatė išimtį kamerose Nr. 5 ir Nr. 96, kuriose sanitariniai mazgai, naudojant užuolaidas, nebuvo visiškai atitverti. Teismas sprendė, kad iš šiose kamerose buvusių sanitarinių mazgų sklido nemalonus kvapas, dėl kurio pareiškėjas patyrė nepatogumų. Kameroje Nr. 5 pareiškėjas su kitu asmeniu gyveno 2024 m. liepos 16–17 d., iš viso 2 paras, o kameroje Nr. 96, kurioje didžiąją laiko dalį buvo penki asmenys, – nuo 2024 m. sausio 12 d. iki kovo 14 d., iš viso 63 paras. Taigi šis pažeidimas nustatytas 65 paroms. Teiginius apie pavojingas sieros vandenilio ar metano koncentracijas ir deguonies trūkumą teismas atmetė, nes jie nepagrįsti matavimais ar specialistų išvadomis.

Teismas konstatavo Aprūpinimo normų 9 punkto pažeidimą, nes pareiškėjas nebuvo aprūpintas spintele asmeniniams daiktams susidėti. Teismas pažymėjo, kad pagal šias normas spintelė turi būti skirta ne daugiau kaip dviem asmenims, o Tarnyba nepateikė duomenų apie tokio baldo suteikimą. Vietoj spintelės išduota 40 litrų talpos plastikinė dėžė, teismo vertinimu, šio reikalavimo neatitiko.

Teismas ištyrė NVSC duomenis dėl ventiliacijos keliamo triukšmo ir nustatė, kad 2024 m. vasario 1 d., 2024 m. birželio 5 d. ir 2024 m. liepos 18 d. tikrinimų metu buvo užfiksuota triukšmo normų pažeidimų, tačiau matavimai atlikti kamerose Nr. 2 ir Nr. 4A, o pareiškėjas tuo metu gyveno kamerose Nr. 96, Nr. 102 ir Nr. 13. Teismas pažymėjo, kad pareiškėjas nenurodė konkrečių kamerų, kuriose triukšmas viršijo normas, dėl to nesikreipė į kompetentingas institucijas, o objektyvių jo gyvenamųjų patalpų triukšmo pažeidimo duomenų byloje nėra. Dėl to šiuos argumentus teismas pripažino neįrodytais.

Teismas atmetė argumentus dėl pasivaikščiojimo sąlygų. Teismas nustatė, kad ant stogo įrengti kiemeliai yra atviri, juose užtikrinamas natūralus apšvietimas ir oro cirkuliacija, o pareiškėjas neginčijo galimybės pasivaikščioti bent vieną valandą per parą. Teismas atsižvelgė į tai, kad kanalizacijos alsuokliai įrengti virš stebėjimo tako ir kvapo sklidimas priklauso nuo oro sąlygų. Teismas pažymėjo, kad nėra nustatytų tikslių oro sudėties ar kvapo charakteristikų, apibrėžiančių „gryną“ orą, taip pat nėra kenksmingų dujų koncentracijos, deguonies trūkumo ar šio veiksnio sukeltų sveikatos sutrikimų įrodymų.

Teismas nenustatė pareiškėjo teisių pažeidimo dėl apšvietimo ir langų. Teismas pažymėjo, kad Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. V-908 patvirtintoje Lietuvos higienos normoje HN 134:2015 „Laisvės atėmimo vietų ir teritorinių policijos įstaigų areštinių sveikatos saugos reikalavimai“ (toliau – ir HN 134:2015) kameroms nenustatyti konkretūs natūralios apšvietos parametrai, o dirbtinė apšvieta turi siekti ne mažiau kaip 200 lx. Nors atskirose kamerose užfiksuota dirbtinės apšvietos trūkumų, jų nustatymo metu pareiškėjas gyveno kitoje kameroje. Teismas taip pat rėmėsi patikrinimo

duomenimis, kuriais kameroje Nr. 101 nenustatyta temperatūros ir drėgmės pažeidimų, bei pažymėjo, kad patalpos vėdinamos per varstomus langus ir ventiliacijos kanalus. Natūralios apšvietos didinimą plečiant langų angas teismas siejo su rekonstrukcija, atsižvelgė į pastato kultūros paveldo statusą ir veikiančioms įstaigoms taikomas higienos normos išimtis. Taip pat teismas akcentavo, kad byloje nepateikta pareiškėjo regėjimo pablogėjimą patvirtinančių medicininių duomenų.

Teismas nurodė, kad susitikimams su gynėjais skirtos dvi patalpos, o jų minimalaus skaičiaus ir ploto teisės aktai nereglamentuoja. Pareiškėjui nekonkretizavus, kaip buvo pažeistos būtent jo teisės, šie jo argumentai buvo atmesti. Teismas taip pat nesutiko su pareiškėjo teiginiais dėl nepakankamo užimtumo ir mokymosi galimybių: pareiškėjas kalėjime įgijo vidurinį išsilavinimą, nuo 2024 m. vasario 28 d. vykdo dirbtinės bižuterijos gamybos individualią veiklą, ginčo laikotarpiu dalyvavo 81 užimtumo renginyje, jam sudarytos galimybės dalyvauti sporto ir reabilitacijos užsiėmimuose. Teismas nurodė ir galimybę mokytis apdailininko profesijos bei administracijos pastangas bendradarbiauti su Šiaulių technologijų mokymo centru.

Teismas vertino, kad odontologo pareigybės neužpildymas savaime nepatvirtina neteisėtų veiksmų, nes paslaugos teikiamos specializuotame Tarnybos padalinyje: planinės – pagal registraciją, o būtinoji pagalba – skubos tvarka. Teismas nenustatė duomenų, kad pareiškėjas būtų kreipęsis dėl skubios pagalbos ir jos negavęs, ar kad danties būklė pablogėjo dėl institucijos neveikimo. Dėl psichologinės pagalbos teismas atsižvelgė į 2023 m. balandžio 3 d. pokalbį dėl resocializacijos plano, 2024 m. liepos 29 d. individualią konsultaciją, dalyvavimą mokymuose „(NE) AŠ“ ir dvylikoje dailės terapijos užsiėmimų. Teismas taip pat aptarė vėlesnes konsultacijas ir vieną atsisakymą konsultuotis. Teismo vertinimu, šie duomenys patvirtino realią galimybę gauti pagalbą, o bendras specialistų trūkumas savaime nereiškė pareiškėjo teisių pažeidimo.

Teismas pažymėjo, kad uždaro tipo sąlygomis bausmę atliekantiems asmenims teisės aktai nenumato pareigos kameroje įrengti virtuvėlę ar šaldytuvą, todėl jų nebuvimo nepripažino neteisėtu neveikimu. Reikalavimą atlyginti 3 800 Eur turtinę žalą teismas atmetė ir dėl to, kad pareiškėjas nepateikė maisto sugedimą, jo vertę bei patirtus nuostolius patvirtinančių įrodymų ir nenurodė, kas šias aplinkybes galėtų patvirtinti.

Teismas sprendė, kad spintelės nesuteikimas ir 65 paras kamerose Nr. 5 bei Nr. 96 sklidęs nemalonus kvapas sukėlė pareiškėjui neturtinę žalą, kuriai atlyginti nepakanka vien pažeidimo pripažinimo. Įvertinęs pažeidimų mastą, trukmę, patirtą diskomfortą, duomenų apie poveikį fizinei ar psichinei sveikatai bei sąmoningą siekį pažeminti pareiškėją nebuvimą, teismas priteisė pareiškėjui 400 Eur neturtinės žalos atlyginimo.

III.

Pareiškėjas E. L. apeliaciniame skunde prašo: 1) panaikinti Regionų administracinio teismo 2025 m. rugsėjo 11 d. sprendimo dalį dėl netenkintų skundo 3.1.–3.2., 3.4.–3.13. papunkčių reikalavimų ir priimti naują sprendimą – priteisti pareiškėjui iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Tarnybos, už kiekvieną pažeidimą po 3 800 Eur (iš viso 45 600 Eur) neturtinės žalos ir 3 800 Eur turtinės žalos atlyginimo; 2) netenkinus 1 reikalavimo – panaikinti Regionų administracinio teismo 2025 m. rugsėjo 11 d. sprendimo dalį dėl netenkintų skundo 3.1.–3.2., 3.4.–3.13. papunkčių reikalavimų ir perduoti bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Pareiškėjas nurodo neginčijantis teismo sprendimo dalies dėl spintelės nesuteikimo, tačiau nesutinkantis su kitų reikalavimų atmetimu. Pareiškėjo vertinimu, teismas dėl dalies reikalavimų iš esmės nepasisakė arba jų atmetimo tinkamai nemotyvavo, nors atsakovas pripažino reikšmingas kalinimo sąlygų aplinkybes ir jas teisino išteklių, darbuotojų, aiškaus reglamentavimo stoka bei būsima naujo kalėjimo statyba. Pareiškėjas teigia, kad tokios priežastys nepanaikina pareigos užtikrinti saugias ir žmogaus orumo nežeminančias sąlygas.

Pareiškėjas nesutinka su gyvenamojo ploto skaičiavimu ir teigia, kad 3,6 kv. m norma turi būti užtikrinama neužstatytoje kameros dalyje. Pareiškėjas pakartoja, kad baldai, sanitarinis mazgas ir kiti daiktai užima didžiąją

ploto dalį, asmenys negali laisvai judėti, o tarp lovos ir stalo lieka apie 30 cm. Remdamasis EŽTT sprendimu byloje Muršić prieš Kroatiją, pareiškėjas pabrėžia sanitarinių įrenginių ploto ir realios judėjimo galimybės vertinimo reikšmę, taip pat būtinybę ploto dydį vertinti kartu su kitomis kalinimo sąlygomis. Pareiškėjo nuomone, atsakovas turėjo pagrįsti pakankamą erdvę, o specialios baldų ploto matavimo metodikos nebuvimas nėra pateisinimas.

Pareiškėjas teigia, kad teismas nepagrįstai atmetė argumentus dėl kopėtėlių nebuvimo vien dėl to, jog teisės aktuose jų įrengimas tiesiogiai nenumatytas ir nepateikta sužalojimų įrodymų. Pareiškėjo vertinimu, pavojus lipti į 1,8 m aukštyje esančią lovą ar iš jos iššokti yra akivaizdus, o saugumas turi būti užtikrinamas nelaukiant traumos. Naudojimasis valgymo stalu ar kito asmens patalyne lipant į gultą, pareiškėjo teigimu, taip pat žemina orumą, ir šių nepatogumų negalima pateisinti lėšų taupymu.

Pareiškėjas nesutinka su sanitarinių sąlygų vertinimu. Pareiškėjas teigia, kad tupimas klozetas galėtų būti įrengiamas atskiroje negyvenamojoje patalpoje, tačiau netinka nedidelei kamerai, kurioje miegama ir praleidžiama didžioji paros dalis. Pareiškėjas akcentuoja bendrą kanalizacijos sistemą, senus vamzdynus ir kvapų kaupimąsi naktį, kai ventiliacija išjungiama dėl triukšmo. Pareiškėjo nuomone, dieną, jau įjungus ventiliaciją ir išvėdinus patalpas, atliekami patikrinimai neatskleidžia naktinių sąlygų.

Pareiškėjas teigia, kad triukšmo normų pažeidimus patvirtina byloje esantys NVSC aktai, o tai, jog matuota kitose kamerose, nepaneigia jo nusiskundimų. Pareiškėjo teigimu, kalėjime veikia ta pati ventiliacijos sistema, todėl triukšmas būdingas visoms kameroms. Pareiškėjas pažymi, kad svarbus ne vien sistemos įrengimo formalus teisėtumas, bet ir jos skleidžiamo nuolatinio ūžimo poveikis gyvenamojoje bei poilsio patalpoje esančiam žmogui.

Pareiškėjas nurodo, kad Tarnyba pripažino kanalizacijos alsuoklių buvimą prie pasivaikščiojimo kiemelių ir galimą kvapo sklidimą, todėl teismas nepagrįstai nenustatė teisės į gryną orą pažeidimo. Pareiškėjas pabrėžia prašantis atlyginti dėl netinkamų sąlygų patirtus nepatogumus, o ne žalą dėl sveikatos sužalojimo, todėl medicininių pažymų reikalavimą laiko nepagrįstu. Pareiškėjo vertinimu, yra galimybė pasivaikščiojimus organizuoti neužstatytoje teritorijoje ant žemės, kuri matoma viešai prieinamuose žemėlapiuose.

Pareiškėjas teigia, kad teismas neatsakė į argumentus dėl langų sandarumo ir nepagrįstai apsiribojo pastato kultūros paveldo statusu. Pareiškėjo nuomone, langai pagaminti vėliau nei pats pastatas, nėra atskirai saugomi, o jų pakeitimas tokios pačios išvaizdos sandariais langais nebūtinai pakeistų saugomą fasadą. Pareiškėjas pažymi, kad negalėjimas rekonstruoti pastato nepateisina pareiškėjo laikymo prieblandoje ir nepanaikina teisės į neturtinės žalos atlyginimą dėl natūralios šviesos stokos.

Pareiškėjas nurodo, kad teismas nepasisakė dėl reikalavimo užtikrinti penkių valandų kasdienį užimtumą. Pareiškėjas teigia, kad faktiškai užimamas tik apie dvi valandas per savaitę, o kartais užimtumo visai neorganizuojama. Pareiškėjas taip pat nesutinka, kad vidurinio išsilavinimo įgijimas, individuali bižuterijos gamybos veikla ir siūlymas mokytis apdailininko profesijos paneigia jo skundą dėl profesinio mokymo galimybių. Pareiškėjo nuomone, administracijos pastangos iki šiol nedavė realaus rezultato, nepakankamai atsižvelgta į nuteistųjų poreikius, neišnaudotas bendradarbiavimas su kitomis mokymo įstaigomis ir nuotolinio mokymosi galimybės. Pareiškėjas pabrėžia norintis įgyti paklausią profesiją, po bausmės dirbti, o mokydamasis – gauti našlaičio išmokas.

Pareiškėjas teigia, kad teismo nurodytas dalyvavimas bendruose psichologiniuose mokymuose ir dailės terapijoje nepakeičia reguliarios individualios pagalbos. Pareiškėjas akcentuoja, kad aptariamu laikotarpiu jam suteikta tik viena individuali konsultacija, o specialistų trūkumas negali pateisinti neveikimo: galima organizuoti konsultacijas nuotoliniu būdu, pritraukti specialistus iš kitų vietovių ir skelbti konkursus.

Pareiškėjas nesutinka su odontologinių paslaugų prieinamumo vertinimu. Pareiškėjas pakartoja, kad pagalbos tenka laukti dėl prašymo tvirtinimo ir konvojavimo, nevykdoma profilaktinė patikra, o jo nulūžęs dantis ilgą laiką tinkamai netaisomas. Pareiškėjas teigia, kad nuolat dirbančio odontologo nebuvimas ir neorganizuojama jo paieška rodo institucijos neveikimą. Pareiškėjo vertinimu, teismas nepagrįstai reikalavo medicininių dokumentų, kurių jis negali pateikti, ir neatsižvelgė į prašymus išreikalauti duomenis apie kreipimusis bei realų paslaugų suteikimo laiką.

Pareiškėjas nurodo, kad virtuvėlės ir šaldytuvo nebuvimas, kai apsipirkti leidžiama kartą per savaitę, neišvengiamai lemia maisto gedimą. Pareiškėjas teigia, kad reglamentavimo nebuvimas neatleidžia valstybės nuo pareigos imtis reikalingų organizacinių ar teisėkūros priemonių tinkamoms kalinimo sąlygoms užtikrinti.

Pareiškėjas pabrėžia, kad netinkamų kalinimo sąlygų visuma sukėlė jam dvasinių išgyvenimų, pažeminimą ir kitų neigiamų padarinių, už kuriuos turi būti atlyginta. Teismas nepagrįstai perkėlė jam kalinimo sąlygų atitikties teisės aktams įrodinėjimo naštą, nors reikiamus duomenis turi pateikti atsakovas.

Atsakovas ir Lietuvos valstybės atstovas Tarnyba apeliaciniame skunde prašo panaikinti Regionų administracinio teismo 2025 m. rugsėjo 11 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – pripažinti pažeistą pareiškėjo teisę į tinkamas kalinimo sąlygas Šiaulių kalėjime, nepriteisiant jo naudai neturtinės žalos atlyginimo pinigais.

Atsakovas nurodo, kad vien nustatytas pareiškėjo neaprūpinimas spintele savaime nepagrindžia pareigos atlyginti neturtinę žalą pinigais, turi būti įvertinta, kaip konkretus pažeidimas pasireiškė pareiškėjui ir kokių padarinių sukėlė.

Atsakovas pažymi, kad pagal EŽTT ir nacionalinių teismų praktiką pažeidimo pripažinimas gali būti pakankama ir teisinga satisfakcija, o piniginė kompensacija priteisiama, kai tokio pripažinimo nepakanka. Byloje nėra duomenų apie sąmoningą siekį pažeminti pareiškėją ar nežmoniškai su juo elgtis, dėl nustatyto pažeidimo atsiradusius sveikatos sutrikimus arba ypač sunkius ir ilgalaikius padarinius. Todėl pareiškėjo patirta skriauda nebuvo tokio masto, jog jai atlyginti reikėtų piniginės kompensacijos.

Atsakovas taip pat nesutinka su teismo sprendimo motyvavimu. Atsakovo vertinimu, teismas nepakankamai detalizavo neteisėtus veiksmus, patirtą žalą bei priežastinį ryšį ir iš esmės apsiribojo spintelės nesuteikimo konstatavimu bei išvada dėl 400 Eur priteisimo. Atsakovas teigia, kad liko neįvertinti jo argumentai dėl pažeidimo pripažinimo pakankamumo, nepaaiškinta, kodėl toks teisių gynimo būdas neatitiktų bylos aplinkybių, ir neišnagrinėta kalinimo sąlygų visuma. Remdamasis pareiga priimti aiškų ir pagrįstą teismo sprendimą, atsakovas prašo nepriteisti pareiškėjui piniginės kompensacijos.

Atsakovas ir Lietuvos valstybės atstovas Tarnyba atsiliepime į pareiškėjo apeliacinį skundą prašo jį atmesti, o Tarnybos apeliacinį skundą tenkinti.

Atsakovas nurodo sutinkantis su teismo sprendimo dalimi, kuria pareiškėjo skundas atmestas. Atsakovo vertinimu, teismas išsamiai ir visapusiškai ištyrė reikšmingas aplinkybes, tinkamai įvertino įrodymus ir nenustatė kitų kalinimo sąlygų pažeidimų. Atsakovas pažymi, kad byloje nėra duomenų apie nustatyto pažeidimo poveikį pareiškėjo fizinei ar psichinei sveikatai ir sąmoningą siekį pažeminti jo orumą.

Atsakovo teigimu, pareiškėjas turi pakankamai konkrečiai pagrįsti, kokias pasekmes jam sukėlė nurodomi trūkumai ir kokią žalą jis patyrė. Pareiškėjo apeliaciniame skunde nepateikta įrodymų, patvirtinančių netinkamą atsakovo pareigų vykdymą, žalos faktą ir priežastinį ryšį, todėl nėra pagrindo tenkinti reikalavimus dėl žalos atlyginimo.

Motyvuojamoji dalis

Teisėjų kolegija konstatuoja:

IV.

Nagrinėjamoje byloje ginčas kilo dėl pareiškėjo laikymo Šiaulių kalėjime sąlygų, Tarnybos 2024 m. rugsėjo 6 d. rašto Nr. 2S-4808 teisėtumo ir pagrįstumo, įpareigojimo atlikti veiksmus bei turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo.

Pirmosios instancijos teismas pareiškėjo skundą tenkino iš dalies ir priteisė jam 400 Eur neturtinės žalos atlyginimo dėl neaprūpinimo spintele asmeniniams daiktams laikyti ir 65 paras kamerose Nr. 5 bei Nr. 96 iš sanitarinių mazgų sklidusio nemalonaus kvapo, o kitą skundo dalį atmetė.

Pareiškėjas apeliaciniame skunde nesutinka su jo reikalavimų atmetimu, iš esmės ginčija kalinimo sąlygų ir šias sąlygas patvirtinančių įrodymų vertinimą bei prašo padidinti priteistą neturtinės žalos atlyginimą ir priteisti turtinės žalos atlyginimą. Jei šis prašymas nebūtų tenkinamas, pareiškėjas prašo perduoti bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo. Atsakovas nesutinka su sprendimu priteisti pareiškėjui neturtinės žalos atlyginimą pinigais ir teigia, kad šiuo atveju pakanka pripažinti pareiškėjo teisės į tinkamas kalinimo sąlygas pažeidimą.

Teisėjų kolegija, tikrindama skundžiamo pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą, pirmiausia pažymi, kad byloje nenustatytos aplinkybės, dėl kurių turėtų būti peržengtos apeliacinių skundų ribos, bei sprendimo negaliojimo pagrindai, nurodyti Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) 146 straipsnio 2 dalyje (ABTĮ 140 str. 2 d.). Todėl apeliacinėje instancijoje vertintina, ar pirmosios instancijos teismas tinkamai nustatė pareiškėjo teisių pažeidimų apimtį, ar pagrįstai atmetė kitus jo nusiskundimus ir ar parinko tinkamą neturtinės žalos atlyginimo būdą bei dydį.

Pažymėtina, kad CK 6.271 straipsnyje reglamentuota valdžios institucijų atsakomybė už žalą, atsiradusią dėl jų neteisėtų veiksmų. Šio straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto, nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Šiame straipsnyje vartojamas terminas „aktas“ reiškia bet kokį valdžios institucijos ar jos darbuotojo veiksmą (veikimą, neveikimą), kuris tiesiogiai daro įtakos asmenų teisėms, laisvėms ir interesams (valstybės ar savivaldybės institucijų priimami teisės ar individualūs aktai, administraciniai aktai, fiziniai aktai ir t. t., išskyrus teismo nuosprendžius, sprendimus ir nutartis) (CK 6.271 str. 3 d.). Valstybės ar savivaldybės civilinė atsakomybė pagal šį straipsnį atsiranda, jeigu valdžios institucijų darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus šios institucijos ar jų darbuotojai privalėjo veikti (CK 6.271 str. 4 d.).

Kad būtų galima konstatuoti neteisėtumą CK 6.271 straipsnio prasme, reikia nustatyti, kad valdžios institucijos darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus privalėjo veikti, neįvykdė jiems teisės aktais priskirtų funkcijų arba nors ir vykdė šias funkcijas, tačiau veikė nepateisinamai aplaidžiai, pažeisdami bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Sprendžiant dėl atitinkamos valstybės ar savivaldybės valdžios institucijos (jos pareigūnų) veikos neteisėtumo (CK 6.271 str. prasme), kiekvienu atveju yra būtina nustatyti, kokios konkrečios teisės normos, kurios reglamentuoja skundžiamos institucijos veiklą, buvo pažeistos, kaip būtent šie pažeidimai pasireiškė asmeniui, teigiančiam, kad jis dėl tokių veiksmų (neveikimo) patyrė žalą (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. liepos 2 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-745-552/2025).

Pagal ABTĮ 56 straipsnio 7 dalį jokie įrodymai teismui neturi iš anksto nustatytos galios, teismas įvertina įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku, išsamiu ir objektyviu bylos aplinkybių viseto išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymu, taip pat teisingumo ir protingumo kriterijais. Taigi konstatuoti tam

tikro fakto buvimą ar nebuvimą galima tik remiantis byloje surinktų įrodymų visuma, o ne atskirais įrodymais. Vertindamas įrodymų visetą, teismas turi įsitikinti, kad pakanka duomenų daryti išvadą, jog tam tikri faktai egzistavo arba neegzistavo, kad nėra esminių prieštaravimų, paneigiančių tokias išvadas (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. liepos 14 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-728-415/2017).

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje laikomasi nuostatos, kad pareiškėjas, pateikęs reikalavimą atlyginti neturtinę žalą, kilusią dėl netinkamų kalinimo sąlygų, yra saistomas pareigos nurodyti reikšmingas kalinimo sąlygas apibūdinančias aplinkybes. Atsižvelgus į kalinamų asmenų ribotas galimybes rinkti įrodymus, paprastai iš pareiškėjo reikalaujama nurodyti tik pagrįstai detalizuotą kalinimo sąlygų apibūdinimą. Pareiškėjui aiškiai nurodžius reikšmingas kalinimo sąlygas apibūdinančias aplinkybes, pareiga pateikti reikiamus dokumentus ir kitus įrodymus apie tam tikrų reikalavimų, susijusių su sveikos ir saugios kalinimo aplinkos užtikrinimu, laikymąsi tenka atsakovui, t. y. laisvės atėmimo vietos administracijai (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. rugsėjo 30 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A442-1346/2013, 2026 m. rugsėjo 2 d. nutartį administracinėje byloje Nr. TA-207-492/2026).

Akcentuotina ir tai, kad, vadovaujantis ABTĮ 142 straipsnio 3 dalimi, pirmosios instancijos teisme ištirti įrodymai apeliacinėje instancijoje gali būti pakartotinai arba papildomai tiriami tik tuomet, jeigu teismas pripažįsta, kad tai būtina. Taigi apeliacija administraciniame procese yra ne pakartotinis bylos nagrinėjimas, o jau priimto teismo sprendimo teisėtumo ir pagrįstumo tikrinimas, remiantis jau byloje esančia medžiaga. Apeliacinis procesas nėra bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme pratęsimas apeliacinės instancijos teisme. Apeliacinės instancijos teismas paprastai bylą gali tikrinti tik ta apimtimi, kuria byla buvo išnagrinėta pirmosios instancijos teisme ir kuri buvo užfiksuota pirmosios instancijos teismo sprendimu (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. rugsėjo 5 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A556-747/2007, 2025 m. spalio 15 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eTA-100-822/2025).

Nagrinėjamu atveju pareiškėjo nusiskundimai vertinami pirmosios instancijos teismo apibrėžtu ginčo laikotarpiu nuo 2023 m. kovo 27 d. iki 2024 m. spalio 18 d. Pasisakydama dėl pareiškėjui šiuo laikotarpiu tekusio gyvenamojo ploto, teisėjų kolegija pažymi, kad ginčui taikytino Lietuvos kalėjimų tarnybos direktoriaus 2023 m. sausio 3 d. įsakymo Nr. V-15 „Dėl didžiausio laisvės atėmimo vietose leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, nustatymo“ 1.2.2 papunktyje uždaro tipo sąlygomis bausmę atliekančiam asmeniui nustatyta ne mažesnė kaip 3,6 kv. m ploto norma.

Iš Tarnybos pateiktos 2024 m. spalio 31 d. pažymos Nr. SV-24-27785 matyti, kad pareiškėjas ginčo laikotarpiu Šiaulių kalėjime buvo laikomas skirtingose kamerose: Nr. 94, 101, 86, 97, 98, 96, 105, 102, 71, 5 ir 13; pažymoje taip pat užfiksuoti jo laikymo trumpalaikio laikymo kameroje TLK-1 įrašai. Pirmosios instancijos teismas pagrįstai nustatė, kad laikant pareiškėją minėtose kamerose nacionalinėje teisėje įtvirtinta minimali 3,6 kv. m ploto norma nebuvo pažeista. Tačiau patikslintina, kad 18,25 kv. m ploto kameroje Nr. 101 dalį laikotarpio buvo laikomi penki asmenys, todėl vienam asmeniui teko 3,65 kv. m, nors pirmosios instancijos teismo sprendime nurodyti 6,083 kv. m. Vis dėlto šis skaičiavimo netikslumas nepaneigia išvados dėl nacionalinės 3,6 kv. m normos laikymosi, nes ir mažiausias aptariamas plotas ją viršijo.

Europos Žmogaus Teisių Teismo Didžioji kolegija 2016 m. spalio 20 d. sprendime byloje Muršić prieš Kroatiją (pareiškimo Nr. 7334/13, 136–137 p.) išaiškino, kad mažesnis kaip 3 kv. m vienam asmeniui tenkantis gyvenamasis plotas daugiavietėje kameroje sukelia stiprią Konvencijos 3 straipsnio pažeidimo prezumpciją. Minėto sprendimo 114 punkte taip pat pažymėta, kad, apskaičiuojant asmeninę erdvę daugiavietėje kameroje, sanitarinio mazgo plotas neįskaičiuojamas, o baldų užimamas plotas įskaičiuojamas, tačiau svarbu įvertinti, ar asmuo galėjo normaliai judėti kameroje.

Nacionalinėje teisėje nustatytos minimalios gyvenamojo ploto normos laikymasis ir asmeniui tekusios erdvės

vertinimas pagal Konvencijos 3 straipsnį nėra tapatūs. Pagal ginčui taikytiną nacionalinį reglamentavimą baldų ir sanitarinio mazgo užimamas plotas iš bendro kameros ploto neatimamas, o taikant minėtą EŽTT metodiką sanitarinio mazgo plotas neįskaičiuojamas, tačiau baldų užimamas plotas įskaičiuojamas. Todėl nėra pagrindo pritarti pareiškėjo pozicijai, kad jam turėjo būti užtikrintas ne mažesnis kaip 3,6 kv. m baldais ir įrenginiais neužstatytas plotas.

Įvertinus byloje pateiktus duomenis apie kamerų, kuriose ginčo laikotarpiu buvo laikomas pareiškėjas, plotus, sanitarinių mazgų užimamą plotą ir kartu laikytų asmenų skaičių, nustatyta, kad ir atėmus sanitarinių mazgų plotą pareiškėjui tenkanti asmeninė erdvė nė vienoje iš šių kamerų nebuvo mažesnė kaip 3 kv. m. Taigi šiuo atveju nekyla EŽTT praktikoje su mažesne kaip 3 kv. m asmenine erdve siejama stipri Konvencijos 3 straipsnio pažeidimo prezumpcija. Vis dėlto tais laikotarpiais, kai pareiškėjui teko nuo 3 iki 4 kv. m asmeninės erdvės, ši aplinkybė vertintina kartu su kitomis laikymo sąlygomis, įskaitant šioje byloje nustatytus sanitarinių sąlygų trūkumus. Atsižvelgiant į tai, pirmosios instancijos teismo išvada dėl nacionalinėje teisėje nustatytos minimalios gyvenamojo ploto normos laikymosi pripažintina pagrįsta, o pareiškėjui tekusios asmeninės erdvės dydis įvertinamas sprendžiant dėl bendro nustatytų pažeidimų poveikio ir neturtinės žalos atlyginimo.

Teisėjų kolegija, vertindama pareiškėjo argumentus dėl kopėtėlių prie dviaukštės lovos neįrengimo, pažymi, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai nurodė, jog Įrengimo ir eksploatavimo taisyklėse bei Aprūpinimo normose nenustatyta atskiro reikalavimo tokias kopėtėles įrengti. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje jų nebuvimas savaime nepripažįstamas asmens teisių pažeidimu, tačiau vertinamos individualios naudojimosi miegamąja vieta aplinkybės (žr., pvz., 2025 m. kovo 19 d. nutartį administracinėje byloje Nr. TA-110-821/2025). Teisėjų kolegija sutinka su pareiškėju, kad saugių laikymo sąlygų užtikrinimas negali priklausyti vien nuo to, ar asmuo jau patyrė traumą. Vis dėlto šiuo atveju vien bendras dviaukštės lovos aukščio ir galimų lipimo būdų apibūdinimas, neįvertinus konkretaus individualaus poreikio pritaikyti miegamąją vietą, nėra pakankamas pagrindas konstatuoti atsakovo neteisėtus veiksmus. Byloje nenustatyta, kad pareiškėjo individuali būklė būtų lėmusi būtinybę skirti pritaikytą vietą ir kad įstaiga tokio poreikio nebūtų paisiusi. Dėl to nėra pagrindo pripažinti, kad vien kopėtėlių neįrengimas sukėlė pareiškėjui atlygintiną neturtinę žalą, todėl pirmosios instancijos teismo išvada šiuo aspektu pripažintina pagrįsta.

Vertindama pareiškėjo argumentus dėl pageidaujamo klozeto tipo įrengimo, teisėjų kolegija pažymi, kad ginčui taikytinos Aprūpinimo normos leidžia įrengti ir tupimą klozetą. Todėl vien „Genuja“ tipo klozeto buvimas savaime nėra neteisėtas, o pareiškėjo pageidavimas, kad būtų įrengtas būtent „Kompakt“ tipo klozetas, nesukuria įstaigai tokios pareigos. Vis dėlto leistinas sanitarinio įrenginio tipas nepaneigia pareigos užtikrinti, kad jo naudojimas gyvenamojoje erdvėje nesukeltų žmogaus orumą pažeidžiančių sąlygų.

Pirmosios instancijos teismas iš esmės pagrįstai atskirai vertino privatumo užtikrinimą ir nemalonaus kvapo sklidimą, tačiau pažeidimą dėl kvapo nustatė tik dviejose kamerose. Iš byloje esančių duomenų apie sanitarinių mazgų įrengimą ir kamerų nuotraukų matyti, kad sanitariniai mazgai gyvenamosiose kamerose buvo atitverti pertvaromis, o įėjimai – durimis ar užuolaidomis, tačiau sanitariniai mazgai nebuvo visiškai izoliuoti nuo gyvenamosios erdvės. Vien durų įrengimas savaime nepatvirtina, kad sanitarinio mazgo oras nepatenka į kameros gyvenamąją dalį. Todėl nėra pagrindo pažeidimą dėl kvapo sieti tik su kameromis Nr. 5 ir Nr. 96, kuriose pažeidimą šiuo aspektu nustatė pirmosios instancijos teismas. Toks vertinimas atitinka Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką, kurioje išaiškinta, kad nors esamos pertvaros užtikrino privatumą, sanitarinių mazgų nevisiškas izoliavimas nuo gyvenamosios patalpos, kurioje gyveno keli asmenys, sudarė pagrindą pripažinti su kvapu susijusius nepatogumus (žr., pvz., 2024 m. sausio 24 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eTA-11-520/2024 ir 2025 m. vasario 26 d. nutartį administracinėje byloje Nr. TA-23-624/2025).

Nagrinėjamu atveju pareiškėjas skundėsi iš sanitarinių mazgų sklindančiu kvapu, o byloje pateiktos nuotraukos

ir patalpų įrengimo duomenys patvirtina jo nurodytas kvapo sklidimui reikšmingas aplinkybes. Bendri Tarnybos paaiškinimai apie vėdinimą per langus bei ventiliacijos kanalus, atsižvelgiant į nevisišką sanitarinių mazgų izoliavimą ir laikymą su kitais asmenimis, šių nusiskundimų nepaneigia.

Pagal Tarnybos 2024 m. spalio 31 d. pažymą Nr. SV-24-27785 pareiškėjas kameroje Nr. 94 laikytas nuo 2023 m. kovo 29 d. iki 2023 m. balandžio 4 d.; kameroje Nr. 101 – nuo 2023 m. balandžio 4 d. iki 2023 m. gegužės 30 d. ir nuo 2023 m. birželio 2 d. iki 2023 m. spalio 24 d.; kameroje Nr. 86 – nuo 2023 m. spalio 24 d. iki 2023 m. gruodžio 20 d.; kameroje Nr. 97 – 2023 m. gruodžio 20–21 d.; kameroje Nr. 98 – nuo 2023 m. gruodžio 21 d. iki 2024 m. sausio 12 d.; kameroje Nr. 96 – nuo 2024 m. sausio 12 d. iki 2024 m. kovo 14 d.; kameroje Nr. 105 – nuo 2024 m. kovo 14 d. iki 2024 m. gegužės 17 d.; kameroje Nr. 102 – nuo 2024 m. gegužės 17 d. iki 2024 m. birželio 12 d.; kameroje Nr. 71 – nuo 2024 m. birželio 12 d. iki 2024 m. liepos 16 d.; kameroje Nr. 5 – 2024 m. liepos 16–17 d.; kameroje Nr. 13 – nuo 2024 m. liepos 17 d. iki ginčo laikotarpio pabaigos – 2024 m. spalio 18 d.

Pažymėtina, kad atskirų kamerų laikotarpių ribinės datos sutampa dėl perkėlimų, todėl ta pati kalendorinė diena negali būti skaičiuojama du kartus. Pašalinus dešimt tokių pasikartojimų, nustatomas bendras 568 kalendorinių dienų laikotarpis. Į jį neįskaitomos 2023 m. kovo 27–28 d. bei 2023 m. gegužės 31 d. ir 2023 m. birželio 1 d., kurioms aptariamoje pažymoje nėra pareiškėjo laikymą nurodytose kamerose patvirtinančių įrašų. 2023 m. kovo 29 d. ir 2023 m. birželio 2 d. įrašai apie trumpalaikio laikymo kamerą TLK-1 papildomų dienų nesudaro, nes tomis pačiomis dienomis užfiksuotas ir laikymas gyvenamosiose kamerose. Pažymos duomenys patvirtina, kad kiekvieną iš šių 568 kalendorinių dienų pareiškėjas bent dalį dienos gyvenamojoje kameroje buvo laikomas kartu su kitais asmenimis. Trijų perkėlimo dienų (2023 m. gruodžio 20 d., 2024 m. gegužės 17 d. ir 2024 m. birželio 12 d.) įrašuose vienoje iš kamerų nurodytas vienas asmuo, tačiau kiekvienos iš šių dienų kitos kameros įrašas patvirtina, kad pareiškėjas tą dieną buvo laikomas ir su kitais asmenimis. Taigi pirmosios instancijos teismo nustatyta 65 parų pažeidimo trukmė tikslinama, pripažįstant pažeidimą dėl iš sanitarinių mazgų sklindančio kvapo 568 kalendorines dienas.

Teisėjų kolegijos vertinimu, pareiškėjo argumentai dėl ventiliacijos keliamo triukšmo nesudaro pagrindo šiuo aspektu pripažinti pažeidimą. Byloje esantys NVSC patikrinimų duomenys patvirtina triukšmo normų neatitiktis kamerose Nr. 2 ir Nr. 4A, tačiau pareiškėjas atitinkamu metu buvo laikomas kitose kamerose. Šie duomenys turi įrodomąją reikšmę patikrintų patalpų sąlygoms, bet savaime nepatvirtina vienodo triukšmo lygio visose įstaigos kamerose. Atsakovo paaiškinimai apie atskirai valdomas ventiliatorių grupes taip pat neleidžia pritarti pareiškėjo prielaidai, kad kitose kamerose nustatyti dydžiai neišvengiamai būdingi ir jo gyvenamajai patalpai. Pirmosios instancijos teismas papildomai aiškinosi, ar atlikti matavimai pareiškėjo kamerose. Įvertinus gautus duomenis ir pareiškėjo pateiktus nusiskundimus, nėra pakankamo pagrindo vertinti, kad būtent jo laikymo vietose triukšmas viršijo leistinus dydžius ar sukėlė kitokį objektyviai nustatomą, įprastus suvaržymus viršijantį poveikį.

Dėl pasivaikščiojimo sąlygų teisėjų kolegija pažymi, kad pareiškėjas neginčija jam suteiktos galimybės bent vieną valandą per parą būti lauke, o nesutikimą grindžia kiemelių vieta ir galimu kanalizacijos kvapu. Pagal byloje pateiktus duomenis, kiemeliai įrengti ant pastato stogo, jų viršus atviras, juose vyksta natūrali oro apykaita. Teisėjų kolegijos vertinimu, atsakovo pripažinimas, kad tam tikromis oro sąlygomis vėjas gali atnešti kvapą nuo kanalizacijos alsuoklių, nėra tapatus nuolatinio ar tokio intensyvumo kvapo, dėl kurio pasivaikščiojimas neatliktų savo paskirties, pripažinimui. Pareiškėjas nepakankamai individualizavo tokių epizodų dažnumą, trukmę bei poveikį jo pasivaikščiojimams, o kitų šias aplinkybes patvirtinančių duomenų byloje nenustatyta. Akcentuotina ir tai, kad atviroje erdvėje galimas epizodinis kvapas šios bylos aplinkybėmis nėra prilyginamas gyvenamojoje kameroje dėl neizoliuoto sanitarinio mazgo patiriamam diskomfortui. Vien pareiškėjo nurodoma aplinkybė dėl pasivaikščiojimo kiemelio įrengimo kitoje įstaigos teritorijos vietoje taip pat neįrodo pareigos pasivaikščiojimus organizuoti būtent toje vietoje.

Vertinant nusiskundimus dėl langų ir natūralaus apšvietimo, pastato amžius bei jo kultūros paveldo statusas negali pateisinti netinkamų laikymo sąlygų. Tačiau šiuo atveju reikia nustatyti, kokie konkretūs trūkumai ir kokiu mastu pasireiškė dėl to besiskundžiančiam pareiškėjui. Byloje pateikti NVSC duomenys dėl kameros Nr. 101 temperatūros ir santykinės oro drėgmės nepatvirtina teiginių apie normų neatitinkančią šiluminę aplinką tikrinimo metu. Šie duomenys neapibūdina kiekvienos ginčo laikotarpio dienos ir visų kamerų, tačiau yra vertinami kartu su duomenimis apie varstomus langus, vėdinimą ir pareiškėjo nusiskundimų pobūdį. Teisėjų kolegijos vertinimu, byloje nėra pakankamai konkrečių duomenų, leidžiančių nustatyti pareiškėjo nurodomą sistemingą šalčio, lietaus patekimo ar perteklinės drėgmės poveikį. Todėl vien pareiškėjo teiginiai apie langų būklę nesudaro pagrindo pripažinti savarankišką pažeidimą.

Dėl pareiškėjo nusiskundimų, susijusių su natūraliu ir dirbtiniu apšvietimu, teisėjų kolegija pažymi, kad pateiktos kamerų nuotraukos rodo esant langus ir į patalpas patenkančią dienos šviesą. Ginčui taikomoje HN 134:2015 kameroms nenustatyta pareiškėjo pageidaujama konkreti natūralios apšvietos vertė, o vien mažesni langai ar grotos, nesant kitų pakankamai konkrečių aplinkybių, nepatvirtina tokio natūralios šviesos ribojimo, kuris šioje byloje sudarytų savarankišką atsakomybės pagrindą.

Kitaip vertintinas byloje esantis konkretus dirbtinės apšvietos matavimas kameroje Nr. 5. Pareiškėjas šioje kameroje buvo laikomas 2024 m. liepos 16–17 d., o 2024 m. liepos 31 d. atlikus matavimus nustatyta 168 lx apšvieta prie stalo paviršiaus, neatitinkanti HN 134:2015 14 punkte nustatyto ne mažesnio kaip 200 lx dydžio. Teisėjų kolegijos vertinimu, vien aplinkybė, kad patikrinimo dieną pareiškėjas jau buvo kitoje kameroje, nėra pakankama šio įrodymo reikšmei paneigti. Patikrinimas atliktas praėjus nedaug laiko po pareiškėjo išvykimo iš kameros, o duomenų, kad per šį laiką apšvietimo sąlygos būtų pasikeitusios ir neatitiktis atsiradusi tik vėliau, nepateikta. Be to, 2024 m. rugsėjo 17 d. grįžtamosios kontrolės metu nustatyta, kad kameroje Nr. 5 dirbtinės apšvietos trūkumas nepašalintas. Ši aplinkybė papildomai patvirtina nustatyto trūkumo tęstinumą po pirmojo patikrinimo ir vertintina kartu su trumpu laiko tarpu tarp pareiškėjo išvykimo iš kameros ir 2024 m. liepos 31 d. patikrinimo. Todėl šioje dalyje pareiškėjo nusiskundimas laikytinas pagrįstu, pripažįstant netinkamą dirbtinę apšvietą jo buvimo kameroje Nr. 5 metu. Šios dvi dienos patenka į jau nustatytą 568 dienų laikotarpį ir jo nepailgina, tačiau apšvietos trūkumas įvertinamas nustatant bendrą neturtinės žalos atlyginimą.

Pasisakydama dėl užimtumo, teisėjų kolegija pažymi, kad Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau – ir BVK) 56 straipsnio 1 dalyje įstaigai nustatyta pareiga siekti, jog kiekvienas nuteistasis ne mažiau kaip penkias valandas per parą užsiimtų BVK 55 straipsnio 2 dalyje nurodytų formų veiklomis. Ši pareiga apima realių užimtumo galimybių organizavimą ir negali būti vykdoma vien deklaruojant tokį siekį.

Byloje pateikti duomenys apie pareiškėjo dalyvavimą 81 užimtumo renginyje, sporto ir kitose veiklose, mokymąsi bei nuo 2024 m. vasario 28 d. vykdomą dirbtinės bižuterijos gamybos individualią veiklą. Atsakovas taip pat paaiškino savaitinių užimtumo grafikų sudarymą ir trumpalaikės darbinės veiklos organizavimą; duomenų apie pareiškėjo prašymą dalyvauti pastarojoje veikloje negauta. Teisėjų kolegija pažymi, kad nors vien renginių skaičius neleidžia apskaičiuoti kiekvienos dienos užimtumo trukmės, tačiau jis kartu su kitais duomenimis patvirtina, jog užimtumas buvo faktiškai organizuojamas, o pareiškėjui sudarytos įvairios dalyvavimo jame galimybės. Pareiškėjo nurodomos maždaug dvi valandos per savaitę neapima visų nustatytų veiklų. Todėl šios bylos duomenų visuma nesudaro pagrindo konstatuoti, kad įstaiga nevykdė pareigos organizuoti pareiškėjo užimtumą, ar pripažinti jo reikalaujamą neturtinę žalą vien pagal atskirų grupinių užsiėmimų trukmę.

Dėl profesinio mokymo teisėjų kolegija pažymi, kad byloje pateikti duomenys patvirtina, jog 2024 m. liepą buvo tariamasi su Šiaulių technologijų mokymo centru ir aiškinamasi, ar nuteistieji pageidauja mokytis apdailininko profesijos. Tačiau šie duomenys nepatvirtina, jog ginčo laikotarpiu apdailininko profesinio mokymo programa jau buvo vykdoma ir pareiškėjas galėjo joje dalyvauti. Todėl pasirengimo organizuoti mokymą veiksmai negali

būti prilyginami faktiškai sudarytai galimybei mokytis pagal šią programą.

Pareiga sudaryti mokymosi sąlygas nereiškia besąlyginės pareigos kiekvienoje bausmės atlikimo vietoje organizuoti bet kurią nuteistojo pasirinktą profesinio mokymo programą. Nagrinėjamu atveju teisėjų kolegija atsižvelgia į tai, kad pareiškėjas įgijo vidurinį išsilavinimą ir vykdo individualią veiklą, taip pat į Tarnybos veiksmus rengiantis organizuoti profesinį mokymą ir į byloje pateiktą paaiškinimą apie galimybę kreiptis į aukštąją mokyklą dėl nuotolinių studijų. Byloje nenustatyta, kad pareiškėjui būtų atsisakyta sudaryti sąlygas dalyvauti pasirinktoje ir jam prieinamoje nuotolinių studijų programoje. Įvertinusi šias aplinkybes, teisėjų kolegija neturi pagrindo pripažinti, kad pareiškėjas patyrė atlygininą žalą dėl to, kad jam nebuvo sudaryta galimybė mokytis autoelektriko specialybės.

Vertindama pareiškėjo nusiskundimus dėl odontologinės pagalbos, teisėjų kolegija pažymi, kad vien aplinkybė, jog Šiaulių kalėjime nebuvo nuolat dirbančio odontologo, savaime neįrodo, kad reikalingos paslaugos pareiškėjui nebuvo prieinamos. Atsakovas paaiškino planinių konsultacijų registravimo ir konvojavimo į specializuotą padalinį tvarką bei būtinosios pagalbos organizavimą skubiais atvejais. Rašte, remiantis sveikatos priežiūros padalinio duomenimis, nurodyta, kad pareiškėjas dėl odontologo paslaugų nebuvo kreipęsis. Pirmosios instancijos teismas šias aplinkybes papildomai aiškinosi ir išreikalavo sveikatos priežiūros duomenis.

Įvertinus pateiktų paaiškinimų ir dokumentų visumą, nenustatytas konkretus pareiškėjo prašymas suteikti odontologinę pagalbą, į kurį nebūtų sureaguota, jam paskirtos konsultacijos nesuorganizavimas ar atsisakymas organizuoti reikalingą skubią pagalbą. Pareiškėjo teiginiai apie nulūžusį dantį ir galimą laukimą dėl konvojavimo šių konkrečių aplinkybių nepatvirtina. Įrodymų visuma neleidžia nustatyti, kada atsakovui buvo pranešta apie tokį poreikį ir kokio veiksmo jis neatliko. Tokio pažeidimo nenustačius, nėra pagrindo tenkinti su juo siejamo žalos atlyginimo reikalavimo.

Dėl psichologinės pagalbos teikimo byloje nustatyta, kad pareiškėjas 2023 m. balandžio 3 d. buvo kviestas pokalbiui dėl resocializacijos plano, 2024 m. liepos 29 d. jam suteikta individuali konsultacija pagal prašymą, 2023 m. rugsėjo 20 d. ir 27 d. jis dalyvavo psichologiniuose mokymuose „(NE) AŠ“, o 2024 m. sausio–balandžio mėnesiais – visuose dvylikoje dailės terapijos programos „R.A.K.T.A.S.“ užsiėmimų. Šios aplinkybės, teisėjų kolegijos vertinimu, patvirtina ginčo laikotarpiu faktiškai teiktą pagalbą. Grupinės veiklos savaime nepakeičia individualios konsultacijos, kai tokia pagalba konkrečiam asmeniui reikalinga, tačiau byloje nepakanka duomenų apie konkretų nepatenkintą prašymą ar nustatytą papildomos individualios pagalbos poreikį, kurio įstaiga būtų nepaisiusi. Dėl to bendro pobūdžio pareiškėjo teiginiai apie specialistų trūkumą ir pageidavimą konsultuotis dažniau nepaneigia pirmosios instancijos teismo išvados, kad šiuo aspektu nėra pagrindo konstatuoti atsakovo neteisėtus veiksmus.

Pareiškėjo reikalavimus dėl virtuvėlės ir šaldytuvo įrengimo teisėjų kolegija vertina, atsižvelgdama į jam (pareiškėjui) taikytas uždaro tipo bausmės atlikimo sąlygas. Pažymėtina, kad ginčui taikytinos Aprūpinimo normos nenumato pareigos tokiose gyvenamosiose kamerose įrengti virtuvėlę ar šaldytuvą, maitinimas organizuojamas pristatant maistą į kameras. Teisėjų kolegijos vertinimu, vien galimybė papildomai įsigyti maisto parduotuvėje nereiškia, kad įstaiga privalo kameroje sudaryti sąlygas laikyti bet kokios rūšies ir kiekio greitai gendančius produktus. Byloje nenustatytos individualios aplinkybės, dėl kurių toks inventorius būtų būtinas pareiškėjui užtikrinti tinkamą maitinimą ar patenkinti specialų poreikį. Todėl nėra pagrindo konstatuoti neteisėtą neveikimą vien dėl šios įrangos nebuvimo.

Teisėjų kolegijos vertinimu, pareiškėjo reikalavimui priteisti 3 800 Eur turtinės žalos atlyginimą taip pat trūksta faktinio pagrindo. Pareiškėjas neindividualizavo, kokie produktai, kada ir kokiais kiekiais sugedo, kokia buvo jų vertė, kokiais duomenimis grindžiamas reikalaujamas nuostolių dydis. Turtinės žalos faktas nebūtinai įrodinėjamas vien pirkimo kvitais, tačiau jų neturėjimas nepanaikina pareigos pateikti bent pakankamai

konkrečius paaiškinimus ir kitus įmanomus duomenis apie patį nuostolių atsiradimą. Nesant tokio pagrindo, reikalaujama suma negali būti nustatoma vien pagal bendro pobūdžio teiginius, kad kameroje be šaldytuvo maistas galėjo sugesti. Todėl pirmosios instancijos teismas pagrįstai atmetė šį reikalavimą.

Apeliaciniame skunde nesuformuluotas savarankiškas nesutikimas su sprendimo dalimi dėl Rašto panaikinimo, kuris nebūtų susijęs su aptartų kalinimo sąlygų vertinimu. Pareiškėjo galutinis prašymas nukreiptas į žalos atlyginimą už nurodytus laikymo sąlygų Šiaulių kalėjime pažeidimus. Todėl, nesant pagrindo peržengti apeliacinio skundo ribas, ši sprendimo dalis atskirai neperžiūrima. Šiame kontekste teisėjų kolegija pažymi, kad žalos atlyginimo reikalavimas yra savarankiškas, o neteisėtos faktinės laikymo sąlygos gali būti nustatytos ir nepanaikinus atsakymo į pareiškėjo skundą.

Pasisakydama dėl atsakovo apeliacinio skundo, teisėjų kolegija pažymi, kad jame iš esmės argumentuojama spintelės nesuteikimo padarinių nepakankamumu piniginei kompensacijai priteisti. Tačiau pirmosios instancijos teismas kompensaciją skyrė ir dėl iš sanitarinių mazgų sklidusio kvapo, o apeliacinėje instancijoje nustatyta gerokai ilgesnė šio pažeidimo trukmė. Todėl atsakovo argumentai, kuriais vertinamas tik vienas iš pažeidimų, nepaneigia pareigos spręsti dėl neturtinės žalos atlyginimo už visus pažeidimus.

Spręsdama dėl pirmosios instancijos teismo parinkto neturtinės žalos kompensavimo pareiškėjui būdo, teisėjų kolegija pažymi, kad valstybė turi užtikrinti, jog asmens kalinimo sąlygos nepažeistų žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė (žr., pvz., EŽTT 2015 m. gruodžio 8 d. sprendimą byloje Mironovas ir kiti prieš Lietuvą; 2006 m. liepos 13 d. sprendimą byloje Popov prieš Rusiją).

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nuosekliai laikomasi pozicijos, kad asmuo, kuris yra kalinamas nepriimtinomis sąlygomis, paprastai patiria neturtinę žalą, kaip ji apibrėžta CK 6.250 straipsnio 1 dalyje (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. balandžio 12 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-309-438/2017, 2017 m. vasario 22 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-235-492/2017, 2017 m. sausio 3 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-3358-624/2016 ir kt.). Ši aplinkybė taip pat konstatuota ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje (žr. pvz., 2008 m. lapkričio 18 d. sprendimą byloje Savenkovas prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 871/02)).

Nagrinėjamu atveju nustatytas 568 dienų trukmės pažeidimas dėl iš sanitarinių mazgų sklindančio kvapo, neaprūpinimas spintele daiktams susidėti ir dviejų dienų dirbtinės apšvietos trūkumas. Ilgalaikis buvimas gyvenamojoje patalpoje, į kurią iš nevisiškai izoliuoto sanitarinio mazgo sklinda nemalonus kvapas, kartu su tinkamos spintelės asmeniniams daiktams neturėjimu sukėlė pareiškėjui ne vien nežymius ar vienkartinius nepatogumus, kurių jis nebūtų patyręs, jei būtų buvęs laikomas teisės aktų reikalavimus atitinkančiomis sąlygomis. Taigi nagrinėjamu atveju nustatytos visos valstybės civilinės atsakomybės sąlygos: neteisėti veiksmai – tinkamų kalinimo sąlygų neužtikrinimas; žala – pareiškėjo patirti nepatogumai ir diskomfortas; tiesioginis priežastinis ryšys tarp neteisėtų veiksmų ir patirtos žalos (CK 6.271 str.).

Atlygintinos neturtinės žalos dydžio nustatymas yra teismo prerogatyva. Teismas patikrina reikalavimo pagrįstumą ir, pripažinęs jį pagrįstu, sprendžia, kokia pinigų suma yra teisinga ir protinga satisfakcija padarytai žalai atlyginti, jei asmens teisės pažeidimo pripažinimas teismo sprendimu nėra pakankama ir teisinga satisfakcija už patirtą skriaudą. Neturtinės žalos atlyginimas pinigais priteisiamas, jeigu konkrečiu atveju nustatoma, kad teisės pažeidimo pripažinimo nepakanka pažeistai teisei apginti (žr., pvz., EŽTT 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimą byloje Meilus prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 53161/99); Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 16 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A444-619/2008; 2012 m. sausio 26 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A756-143/2012; kt.).

Kiekvienas žalos dėl kalinimo nepriimtinomis sąlygomis atlyginimo atvejis yra individualus ir turi būti atsižvelgta į visumą faktinių aplinkybių, esančių konkrečioje administracinėje byloje (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. rugsėjo 24 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A556-1896/2013).

Teisėjų kolegija, įvertinusi nustatytų pareiškėjo teisių pažeidimų pobūdį, mastą ir trukmę, pareiškėjo patirto diskomforto dydį ir kitas byloje nustatytas aplinkybes, nesutinka su atsakovo vertinimu, jog nagrinėjamu atveju vien teisių pažeidimų pripažinimo pakanka pareiškėjo teisėms apginti. Sprendžiant dėl atlyginimo pinigais, reikšminga tai, kad pareiškėjas dėl iš sanitarinių mazgų sklindančio kvapo patyrė nepatogumų 568 kalendorines dienas, jam nebuvo skirta spintelė asmeniniams daiktams laikyti, o dvi dienas kameroje dirbtinė apšvieta buvo nepakankama. Teisėjų kolegija atmeta atsakovo argumentus, kad nenustačius ypač sunkių sveikatos padarinių piniginė kompensacija negalima. Tokia sąlyga nepagrįstai susiaurintų įstatyme nustatytą neturtinės žalos sampratą ir neatitiktų teismų praktikos dėl netinkamų higienos sąlygų.

Nustačiusi, kad pareiškėjas dėl iš sanitarinių mazgų sklindančio kvapo patyrė nepatogumų 568 kalendorines dienas, teisėjų kolegija sprendžia, kad pirmosios instancijos teismo priteistas 400 Eur neturtinės žalos atlyginimas didintinas. Nustatydama atlyginimo dydį pagal CK 6.250 straipsnio 2 dalį, teisėjų kolegija didžiausią reikšmę teikia nepatogumų dėl kvapo trukmei. Pareiškėjas 2024 m. rugpjūčio 7 d. skunde Tarnybai nurodė, kad kameroje jautė nuolatinį nemalonų kvapą, tačiau turimi duomenys neleidžia tiksliau nustatyti kvapo intensyvumo atskirose kamerose. Byloje nenustatyta, kad dėl konstatuotų pažeidimų būtų sutrikusi pareiškėjo sveikata. Teisėjų kolegija taip pat įvertina, kad vietoj spintelės pareiškėjui buvo išduota plastikinė dėžė, o dvi nepakankamos dirbtinės apšvietos dienos patenka į nustatytą pažeidimo dėl kvapo laikotarpį. Įvertinusi bendrą šių pažeidimų poveikį pareiškėjo kasdieniam gyvenimui ir vadovaudamasi teisingumo, protingumo bei sąžiningumo kriterijais, teisėjų kolegija sprendžia, kad pareiškėjui priteistinas 800 Eur neturtinės žalos atlyginimas.

Pareiškėjo prašymas už kiekvieną nurodytą pažeidimą priteisti po 3 800 Eur nėra pagrįstas individualiais konkretaus pažeidimo padarinių vertinimo kriterijais. Byloje nenustatytos aplinkybės, pateisinančios pareiškėjo reikalaujamą didesnę sumą.

Apibendrindama tai, kas išdėstyta, teisėjų kolegija konstatuoja, kad pareiškėjo apeliacinis skundas tenkinamas iš dalies, pirmosios instancijos teismo sprendimas keičiamas, padidinant priteistą bendrą neturtinės žalos atlyginimą nuo 400 Eur iki 800 Eur. Atsakovo apeliacinis skundas atmetamas, kita pirmosios instancijos teismo sprendimo dalis paliekama nepakeista.

Rezoliucinė dalis

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 144 straipsnio 1 dalies 3 punktu, teisėjų kolegija

nutaria:

Pareiškėjo E. L. apeliacinį skundą tenkinti iš dalies.

Atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Lietuvos kalėjimų tarnybos, apeliacinį skundą atmesti.

Regionų administracinio teismo 2025 m. rugsėjo 11 d. sprendimą pakeisti – padidinti pareiškėjui E. L. iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Lietuvos kalėjimų tarnybos, priteistą neturtinės žalos atlyginimą nuo 400 Eur (keturių šimtų eurų) iki 800 Eur (aštuonių šimtų eurų).

Kitą Regionų administracinio teismo 2025 m. rugsėjo 11 d. sprendimo dalį palikti nepakeistą.

Nutartis neskundžiama.

Teisėjai Audrius Bakaveckas
Ramūnas Gadliauskas
Ričardas Piličiauskas